

**С.Д Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық медицина
университеті**

СРС

Тақырыбы: Дәлелді алдын алу.

**Скринингтік бағдарламалардың негізгі
түрлері, ендіру және нәтижелерін талдау
мәселелері.**

**Орындаған: Берикханова
Б.Н**

Топ: ЖМФ 13-28-02

Тексерген: Жумагазиева О

Дәлелді алдын алу. Алдын алудың

түрлері:

Біріншілік алдын алу дегеніміз әлеуметтік медициналық жүйе. Организмнің қоршаған орта факторларының қолайсыз факторларына тұрақтылығының жоғарылауына бағытталған гигиеналық шаралар.

Екіншілік алдын алу – аурудың симптомдары мен белгілерінің ерте көрінуіне бағытталған.

Үшіншілік алдын алу – анықталған патологиялық ем жүргізуге және асқынудың дамуын жоюға бағытталған.

СКРИНИНГ

Бұл сөз ағылшын тілінен алынған, және аудармасы іріктеу , сұрыптау деген мағынаны бідіреді. Егер жалпы алатын болсақ, скрининг жүктілік кезінде мысалы баланың жетіліуінің патологияларын және генетикалық ауытқуларын анықтауға мүмкіндік береді.

Скринингке 1951 жылы АҚШ-тың созылмалы аурулар туралы комиссиясы мынандай анықтама берген болатын : “ Оңай прцедуралар, зерттеулер және тесттер арқылы ақауларды және анықталмаған ауыруларды созылмалы идентификациялау”. Скрининг жасау арқылы көп сау көрінетін адамның ішінен қандай да бір ауыруы бар адамды табуға және сол сияқты сау екенін анықтауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар скрининг қауіп факторларын, генетикалық ауыруларды және ауыруды ерте кезінде сонымен қатар ауыруға бейімділікті анықтауға мүмкіндік береді.

СКРИНИНГ ТҮРЛЕРІ:

Жалпы скрининг

Күрделі немесе көпөлшемді

Профилактикалық скрининг

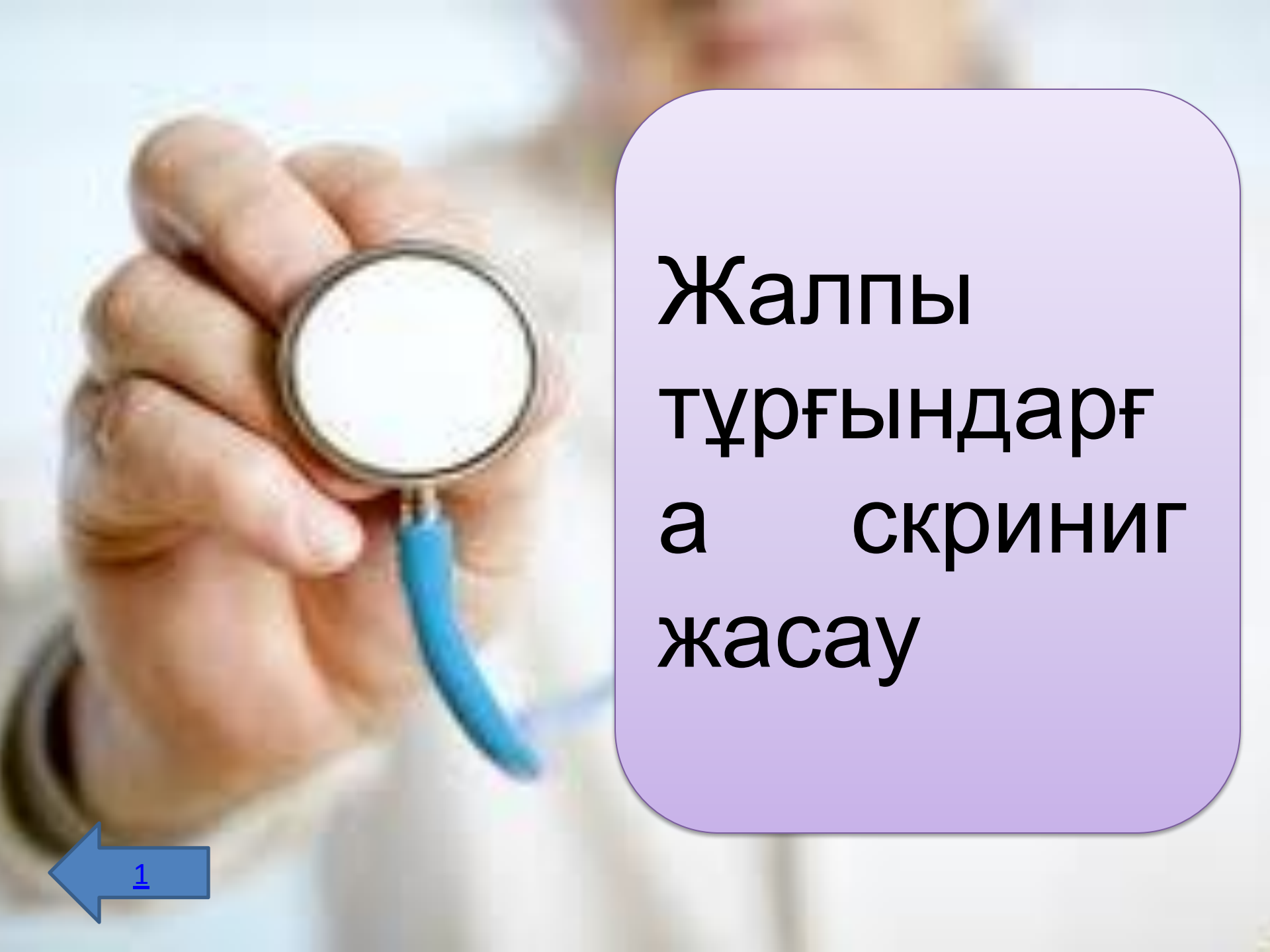
Талғамды скрининг

Генетикалық скрининг

Жүйелік немесе талғамсыз

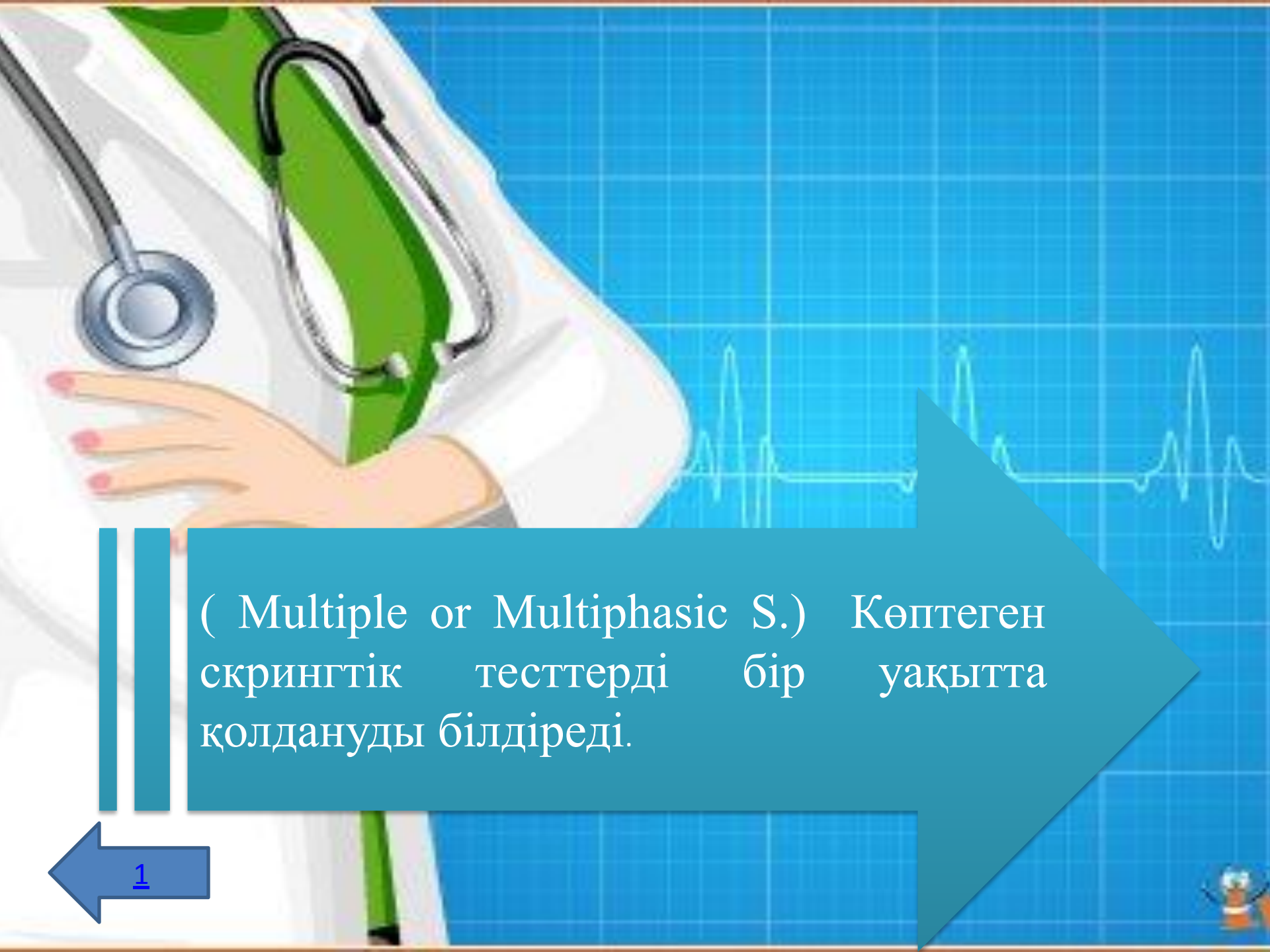
Таңдамалы скрининг

**Жалпы
тұрғындарға
а скрининг
жасау**

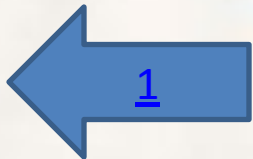

(Multiple or Multiphasic S.) Көптеген
скрингтік тесттерді бір уақытта
қолдануды білдіреді.

(Prescriptive S.) ерте кезеңінде анықтау тиімді болып табылатын, сырт көзге сау болып көрінетін адамдарға қолданылатын скрининг түрі. Мысалы: маммография – сүт безі қатерлі ісігін анықтау үшін қолданылады. Бұл скринингтің характеристикасы: дұрыс жасау, анықталған жағдайлар саны, дәлдік, сезімталдық, арнайылық және сенімділік.

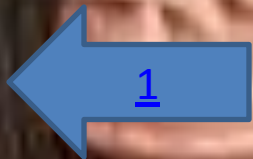
**Симптомдар жоқ кезде, алайда
ізделініп отыран ауыруға
бейімділік, немесе жақын
туыстарында сол ауыру
болғанда, адамның өмін салты
сол ауыруға итермелейтін болса,
сонымен қатар елді мекенде
ізделініп отырған ауыру кеңінен
тараған кезде жасалатын
скрининг түрі.**

**Молекулярлы биологияны
қолдана отырып гендегі
ауытқуды мутацияны
анықтауға мүмкіндік береді.
Мысалы: BRCA1, BRCA2
гендеріндегі ауытқу сүтбезі
обыры және аналық бездегі
обырдың қауіптілігін соған
деген бейімділікті
жоғарылатады.**

Белгілі бір популяциядағы адамдарға таңдамасыз жасалады. Мысалы хромомомалық патологияны анықтайтын ультрадыбысты скрининг, ол сол популяциядағы 1 триместр кезіндегі жүкті әйелдердің барлығына жасалады.

Белгілі бір ауыру шақыратын, қауіп факторлар әсер еткен адамдарға таңдамалы жүргізілетін скрининг. Мысалы: медициналық қызметкерлерді гепатит В және С-ға, ВИЧ, сифилис және т.б ауыруларды анықтауға бағытталған скрининг жүргізу. Себебі олар сондай ауырулары бар пациенттермен контактта болуы мүмкін, ал ол қауіп факторы болып табылады.

Жүкті әйедің 1-триместріндегі скринингті талдау:

Ұрықтың перинатальді скринингі 2 бөліктен тұрады:

1. Арнайы ультрадыбысты скрининг – дәстүрлі УДЗ.
2. Биохимиялық скрининг

Скринингтің жауабын емдеуші дәрігерге жібереді. Скрининг нәтижелері және нормалары арнайы ПРИСКА атты компьютерлік программа арқылы бағаланады. Ол программа туа біткен аномалияларды және ұрықтағы басқа да патологиялары анықтауға көмектеседі.

Скринингтік программалар бірнеше талаптарға сәйкес болуы керек:

- Скринингтік бағдарламаның эффектілігі расталған болуы керек. Оның негізгі көрсеткіші болып: тұрғындар арасында ауырушылықтың төмендеуі және өлімнің азаюы болып табылады.

- Зерттеліп отырған ауырудың скринингтік зерттеу нәтижелерінің дәлелдемесі және нақтылығы болуы қажет;

- Скринингтік программаның пайдасы науқасқа осы скрининг жасау кезіндегі психологиялық және физикалық қолайсыз әсерден қарағанда жоғары болуы қажет;

- Экономикалық жағынан тиімділік;

- Скринингтік программаны әрқашан сапасын бақылауда ұстау керек;

- Пациентке бұл программа туралы түсіндіру жұмыстары жүргізілуі керек, және ол пациентке түсінікті тілде болуы қажет;

Қорытынды:

Қорытындылай келетін болсақ скринингтік программалар көптеген ауыруларды симптомдары айқандалмаған жағдайдың өзінде ауыруды анықтауға, жүкті әйелдердегі ұрықтың жағдайын білуге, ауыр гендік аномалиясы бар нәрестенің туылуының алдын алуға көмектеседі. Сонымен қатар бұл программалар жүйесі қазіргі кезде кең етек алып отыр.

The background features a collection of vintage-style items including several books with brown covers, unrolled scrolls of parchment, and several quills. The items are arranged in a somewhat chaotic but organized manner, creating a scholarly or historical atmosphere. The lighting is soft and even, highlighting the textures of the paper and wood.

Пайдаланылган әдебиеттер:

1. Medspecial.ru

2. panoramatest.ru

3. uzilab.ru

Кері байланыс сұрақтары:

1. Дәлелді алдын алу түрлері

2. Скринингке 1951 жылы АҚШ қандай анықтама берді?

3. Скринингтің қандай түрлері бар?

4. Генетикалық скрининг